

شانۇنامەسى (چاۋەپروانى)

9

نويۇننەۋەسى شانۇ

دەۋەن

رەنگە نەۋەسى ئىمەسى شىت بۇي ژياۋىن، لە خەيلىك زياتر نەبوو بى¹
ھىرمان ھىسە

سويدييەكان بەتايبەتى نامىشى تازەو دەگمەن كارى لەسەر دەكەن، لەھەمان كاتىشدا خويىندەنەۋەسى تازە و روانىنى سەردەميانەسى بۇ رېككەخەن، تاكو ھونەرى شانۇ بۇ ھەمىشە لە بەرزىدا بمىنىتەۋە، دوور لە دەستتېۋەردانى دەسەلات و ئايدۆلۇژياۋ نزيك لەئايىدەو رابووردوو، ميلان كۆندىرا وتەنى (ھەموو رابردوۋىيەك دەتوانرى دەرھىنرېتەۋە).² كەۋابى رۇژئاۋا و سويدييەكان خاۋەنى خولقېنەرى ئەۋ ھونەرە مروقدۇستانەن كە دەكرى ھەموو مروقدەكانى ترى سەر ئەم تۇپە زەۋىيە لە دوورو

ھونەرى شانۇ، ۋەك ھەموو ھونەرەكانى ترى دونىاي ھونەرەجوانەكان، ھەلگىرى دونىايەك دىرۆكى تەفسىر و مېتۇدى جياۋازە، دەبىت بەسەلىقە و سەنگىيەۋە، باسى جىدى و شىكارى لەسەر بكەين و گەرەنەۋە بىت بۇ ئەزموونە ناۋدارەكانى دونىاي شانۇ جىھانىيەكان، واتە پىۋىست دەكات وابەستە بىن بە قوتابخانە بەناۋبانگ و ئەزموونەكانى دونىاي شانۇۋە، لەسەردەمەكانى دىرېنەۋە تاكو ئىستاي ھونەرى دەرھىنەنى (چاۋەپروانى) كە دەرھىنەرەكانى رۇژئاۋا بەگشتى و

نزیك به تهماشای جیاواز و به شیکاری جیاوازهوه خویندنهوهی بۆ بکهن، چونکه ئهوان کۆد و دیزاینی تریان ههیه بۆ شانۆ، دوور لهعهقله تهقلیدیهکانی دونیای دیماکوگی، که بۆ خۆی ئهم داهیتان و کليلة تازانه سهدان خویندنهوهی زانستییان بۆ کراوه، شانۆ بۆ خۆی دونیایهکه لهمانا دروستهکانی دیوی ناوهوهی ژيانی مرقهکان و خولقاندنی زمان و واتا، که ناکرئ له م ههموو داهیتان و دونیابینییهی شانۆ بیدهنگ بین و خویندنهوهی بۆ نهکهین، کاتیکش خویندنهوهمان بۆ کرد دهبیت دوورکهوینهوه له بۆچوونی ئهفینداری و سوژداری، یان خۆخهلهفاندن به قسه باوهکانی دهرهوهی شانۆ و دهقه زیندوووهکانی شانۆ، خویندنهوه بۆ نمایشه شانۆیهکان بهتهنیا قسهکردن نییه لهسههرا جوله و ئهکتهر و پروناکی و سیناریۆ، بهلکو بهههرا لهههرا شتیکی قسهکردن و شیههکاریه بهناو فیکر و ئهزمونهکان، (پاولۆ کویلو) وتهنی (بروام وایه که ئیمه لهگهردوونیکي رهمزیدا دهژین، ههرا شتیکیش بگرین بریتییه له جیهانیک له رهمز)³ کاری شانۆبیش بۆخۆی دونیایهکه له رهمز و داهیتان، که مرقهقی بهسهلیقه دهکاری به زوویی ههستیان پییکات و سوود له ئهزمونهکانی وهربگری و خویندنهوهی جیدییان بۆ بکات. وهک کاره تازه و پر له سیحریهکهی هونهرمههه (کامهران رهووف) که توانی بۆ جاریکیترو له نمایشیکی تردا شانۆ لهوه خهساندنه قووتار بکات، که ماوهیهکی پان و بهرینه خهسینراوه، هۆی خهساندنی شانۆ له ئیستادا بلاووونهوهی ئهوه تهوژمه تهکنۆلۆژیاییه که شانۆکاران ناتوانن خویان لهگههله سهردهمی تهکنۆلۆژیدا بگونجینن و سوود لهدهسکهوته گرنهکانی وهربگرن، دهتوانین بیژین که تهکنۆلۆژیا بهتهنیا زیانی نهبووه له بهرامبهرا شانۆدا، بهلکو گشت بوارهکانی ئهدهب و هونهری تووشی ئیفلجی و لاسایی نهزانانه کردووه، ئهگهرا بیتو ئهم تهوژمه بهنهزانی تاقي بکهینهوه، ئهوا دونیای تهکنۆلۆژیا ههموو کهرهسه جوانهکانی ئهدهب و هونهرا لهگههله خۆیدا قووت دهوات، ئهوه کات گیرۆده دهبین بهدهست سهردهمی کرانهوه و ناتوانین داهیتان بهمانا دروستیهکهی چیهکهین، (کارل پوپهرا)

وتهنی (رهخهگرتن له تهکنۆلۆژیا نهک ههرا کاریکی خراپ نییه، بهلکو زهرورهتیکی حاشاههلهگهه)⁴ وهک ئهوهی ئیستا خولقاوهو جگه له چههند تیکستیکی باش که ههموومان پینان ئاشناین، زوربهی چاپههه نییهکانی ئیره پر له تیکستی لاواز و ناتوانین چاومانی له ئاستدا بنوقینین، هۆکهشی دهگهه ریتهوه بۆ ئهوه وهزیهه کالقامییهی که به شیکي زۆری دونیای رهوشنیری ئیمهی تووشی زۆرگوتن کردووه، که رهنگه بوارهکانی موزیک و چاپکردنی دیوانه شیعرا باشترین نمونهی ئهم باسهمان بیت، بهلام بهجۆریک له جۆرهکان ئهوهی خواستی مشتومری ئهم باسهمان بیت، ئهوه داهیتانه دهگمه نه بوو که هونهرمههه (کامهران رهووف) له شانۆنامهی (چاوهروانی) نیشانداین، دهتوانم بلیم یهکیک له زهنگه دهگمه نهکانی شانۆ بوو له سلیمانیدا و به ئاشکرا پیی وتین، شانۆ خاوهنی ئهم ئهزمونهیه نهک لاسایی و خۆههلاوسین به دهقه کالهکاندا، که بینهرو رهخههگر تووشی گومان بکات له بهرامبهرا داهیتاندا. وهک ههموومان دهزانین که شانۆنامهی (له چاوهروانی گوډۆ) دا ههردوو بوونهوهی سهرا شانۆ چاوهروانی کائینیکن که قووتاریان بکات له چاوهروانی، ههراچهنده ئهم شانۆنامهیه بهسههههه تهفسیری بۆکراوه، که ههرا یهکیک لهوه شیکاریانه قسههواسی زۆری لهگههله خۆیدا هیناوهته سهرا زاران، بهلام کاتیک (ساموئیل بیکت) خۆی قسه دهکات به ئاشکراو بی تویکل پیمان ئیژیت (کاتی له چاوهروانی گوډۆدام دهنوسی نه بیرم له مهسیح و نه له خواوه نه له هیهه کهسه نه کردۆتهوه)⁵ راستگویی بیکت دهمانخاته بهردهمی کومهههه پرسیری زۆر گرنهههه، ئهوهیش ئهوه مۆرا له تهندروستهی بیکت که راشکاوانه ههموو ئهوه خویندنهوانهی که له دواي بیکتوهه کراون، زوربهیان به پیی میزاج و شیوازی دهرهیتان قسهیان له سهرا کردووه، نهک له پرووی فیکرو راستگویی ساموئیل بیکتوهه. سهیره بیکت خۆی دهلهه گوډۆ هیهه کهسیک نییه. واته نه (خوا، شهوه، ژن، رۆژ، خهون، ئازادی، ئاسودهی، مهسیح) هههه، بهلکو تهنیا ئهوه کارئهکتهریه که (ستراگون و فلادیمیر) چاوهروانین. به بروای من

بیتک به تهنیا چاوه پروانی خودی خوئیته، چونکه کاتیک شانۆنامهی له چاوه پروانی گۆدۆی نووسیوه، بیتک له فهرنسا بووه و ئهم شانۆنامهیهشی له و ساته بیزاریاندا نووسیوه، که تهنیایی توشی نائومییدی کردوه له ئاست ژیان و مردندا، که وایی بیتک چاوه پروانی خودی تارماییه کهی بیتک خوئیته، نهک ئه و هه موو خورافاتهی که بۆی دروست کراوه، وهلی کاتی هونه رهنه د کامهران رهووف شانۆنامهی چاوه پروانی نمایش کرد، هر له سه ره تاوه به کۆمه لێ کۆد و دیزاینه وه هاته سه ر شانۆ و بینهرانی خسته دونیای بیرکردنه وه وه، به جوریک که هه موو کۆده کانی خسته روو، به لام پیی نهوتین ژمارهی کۆده کان چهندن و چون ده توانین کۆده کان بشکینین و بیانکهینه وه، بۆ نمونه ئه و پیته لاتینانهی که له سه ر تهختی شانۆ داینا بوون (W. ? .X) ئه م هیماو ره مزانه هر یه که یان خاوه نی نمایشی تایبه ت به خو یان هه بوو، که بینهرانی نمایشه که به وردی تیان ده پروانی، هونه رهنه د کامهران رهووف دهیه ویت به کۆدی (W) پیمان بلیت هاوړپیان زوویر مه بن، ئه گه ر هر یه کیکمان خو مان به ده لیلی که سی نوخه و خاوه ن میتۆد زانی، ده بیت له و راستیهش هه لئه یه یه که هر هه موومان له پشتی خودی خو مانه وه هه لگری ئه و پاشه رو که یه ن، که نابیت له ئاستیدا لووتبه رزبین و خو مان به سو په رمان بزانی له به رامبه ر شانۆ و ژیاندا، یان به هه رسن پیته که واته (X. ? .W) پیمان ده لیت (هاوړپیان به خیربین بۆ ئه و پرسیارانهی که سالعه یامیکه وه لامه کانیا ن له لایه ن ئایدۆلوژیاو ده سه لاتی نه زانه وه به نه خیر وه لامیا ن دراوه ته وه) واته پیمان ده لیت ئیره مه له که تی پرسیار و وه لامه دروسته کان نییه، هر کائینیکیش ویستی پرسیار بکات، ئیمه ی ده سه لات به پیتی (X) وه لامی ده دهینه وه، یه کیک له کۆده زیندوو ه کانی هونه رهنه د کامهران رهووف راخستنی فهرشی سوور و یاریی کاغه ز بوو، که ئه م دا هینانه له ده که که ی (بیتک) دا بوونی نییه، به لکو ئه وه (کامهران رهووف) ه دیت و بیرمان دینیته وه و نیشانمان ده دات، که حزب و ده سه لات له م ولاته دا، نهک هر یاری له سه ر هونه ر و جوانیه کانی ده که ن، به لکو یاری له سه ر خوینی

سه دان ساله ی میلیه تیک ده که ن که ناویان ناوه سیاسه ت و دنیلماسیه ت. هر له ریگه ی ئه م یارییه وه بازرگانی به میژوو ه له قورگیراوه که ی ده که ن، له گه ل زه مه ن و ئاینده دا درۆده که ن و مرۆقه زیندوو ه کانی وه ک عه بد ته ماشا ده که ن. یه کیکتر له نمایشه ده گمه ن و سه رسو رهینه ره کانی کامهران رهووف له شانۆیی چاوه پروانییدا، گۆدۆ دیته سه ر شانۆ، یان گۆدۆ دیت و نابیت چیدی چاوه پروانی گۆدۆ بین، به لام گۆدۆ چون دیته وه، جه لادیکه بالا به رز وه ک فیرعه ون و خوا، به ده ستیک جه لاده و ده سه ته که ی تری جاننا ته پوتۆزاوییه کانی بیابانی عه رشه، پریه تی له جه لکه ونه کانی ئه و که سانه ی که میژوو یه که ئیمه چاوه پروانی گه رانه وه یانین، واته گۆدۆ مژده به خشی ئازادی و کۆتایی چاوه پروانی ئیمه یه، پیمان ده لێ بۆ ئیمه ئه مه گۆدۆیه نهک ئه و به شه ره ی که هه موو مرۆقایه تی چاوه پروانییه تی. رهنگه هونه رهنه د کامهران رهووف به دیویکی تر دا کۆده کانی به کار هینایی و پیمان بلیت (W) به مانای (کار) دیت و به هه موو کۆده کانی تریش ته واوکاری کۆده کانی ترین، واته کارکردنی جیدی و خاوه ن ئه زموون له م نیشتمانه دا، جیگه ی پرسیار ی گه وره یه له لایه ن ده سه لات و هه موو جار هکان به وه لامی چه پ و راست خه تی به سه ردا ده هینریت، به لام کاری بچ ئه زموون و منالکارانه هه میشه له پیتشه وه ی کاره جیدییه کانه، بۆ نمونه له دوا هه مین نمایشی شانۆکه دا یه کیک له گۆرانییه سه یر و سه مه ره کانی ئه م سه رده مه ی کوردی نیشاندا یه ن، که به کاری نادرست و بچ ئه زموون ته ماشا ده کریت، له لایه ن که سانی هونه ر ره سه ن و جوانناسانی موزیکی کوردیه وه، وه لی ئه وه ئایدۆلوژیا و ده سه لاته که په ره به هونه ری نادرست و ناره سه ن ده دات، نهک هونه رزانانی ته ندرست. کامهران رهووف ده خوازیت وه ک جورج ئۆریل بپته گو و بیژیت (مانه وه ی مرۆ له وه وه نییه که گو ی له گوته بگیرئ، به لکو له وه دایه که هۆش له کاردا بچ) ⁶ دروست ئه مه بۆچوونی هونه رهنه د کامهران رهووف ئاشکرا ده کات و ده خوازیت هونه رهنه دانی خاوه ن ئه زموون هۆشیا ن بخره کار و چیدی ریگه نه دن

دهتوانم بلیم توورپه بوونی هونه رهنه ند (ئازاد جه لال) وهک تووره بوونه که ی (ئنتونی کوین) له فیلمی (پیره میرد و زهریا) دا که چاره نووس تووشی گهره ترین جهنگی دهکات له گهل سرووشت و زهریا و مرؤقه کاند، هونه رهنه ند ئازاد جه لالیس هه مان توورپه بوونی هه بوو له گهل سرووشت و مرؤقه کانی دوور به ریدا. له شانتوی (مهمله که تی نامؤبوون) دا که له دهرهیتانی (دلاوهر قهره داغی) بوو، مهمله که تی نامؤبوون بؤخوی یه کیک بوو له شانتو جیدییه کانی ئیمه له سه رده می راپه ریندا، که ئه و ده مه شانتو خزینرا بووه ناو گهره ترین ناؤمیدییه وه، ئه ویش تیکه لکردنی زهمه نی راپه رین به قوتابخانه ئه زمونه کانی دونیای شانتووه، به لام هونه رهنه ندان (عوسمان مه عروف و دره خشان ئه حمه د) ریگه یان به خویان و به هونه ره که یان نه دا، کاری چاولیکه ری و شانتوی بی ئه زمون ئاویته ی زهمه ن و کاته به سه رچووه کانی دونیای داهیتان بکری. له هه مان کاتدا له دهره وه ی کوردستان و له ناوه راستی ولاتی به فردا، له شاری (ئورؤبرؤ) هونه رهنه ندی شانتوکار مامؤستا (ئومید حسین) شانتوی (سه مای جهنگ) ی له گهل هونه رهنه ندان

هونه رکردن بؤ (عه رزی عه زه لات) و خؤده رخستن نمایش بکری. ئه وه ی جیگه ی سه رسوورمان بوو له نمایشی شانتو نامه ی چاوه روانیدا، ئه و پؤله جوان و به رجه سه ته کردنه که م وینه یه بوو که هونه رهنه ند (سؤران ئیسماعیل) به رجه سه ته ی کرد، رهنگه هه ر هه موومان سه رسام بووبیتین له ئاست ئه و (تقمس) ه پر له حه ماسیییه ی که ده یانجار شانتوکه ی له لامان شیرینتر و جوانتر کردبوو، به جؤریک وامان ده زانی ئه م کائینه چه ندین سال له گهل بیکت و کوخه که یدا هاورپییه تییان هه یه و هه موو رسته شاراوه کانی بیکتی له لای خوی حه شار دابیت، گهر مرؤف ویستی شانتو وهک جوانترین داهیتان ته ماشا بکات، بیشتک ده بیت وهک هونه رهنه ند (سؤران ئیسماعیل) له گهلیدا بژیت و حیواره کان له دووتوی هه نگاوه کانی سه ر شانتو و له تهک گشت جوله کاند به وردی به رجه سه ته بکات. ئه م به رجه سه ته کردنه ی هونه رهنه ند سؤران ئیسماعیل کؤمه لی نمایشی زؤر جوانم بیر ده خاته وه، وهک (مؤله ت و مهمله که تی نامؤبوون و سه مای جهنگ) له مؤله تدا هونه رهنه ند (ئازاد جه لال) به جؤریک خوی نیشاندا یان که هه ر هه موومان ئه بله ق و سه رسام بووین به رؤلی (به ریوه به ر) که

له‌نمایشه‌کدا نیشانداین، که بریتی بوو له (په‌یژه) یه‌کی به‌رزو دريژ، ئەم به‌رزى و دريژيیه پرسىار و کۆديکى ئالۆزبوو، مرؤف ناتوانى سه‌رپيانه قسه‌ى له‌سه‌ر بکات، په‌یژه له‌زۆر حاله‌تى رۆژانه‌ماندا به‌کارى ده‌هينين بۆ کارئاسانکردنى ئەو جيگه به‌رز و بقانه‌ى که ده‌بنه هوى مه‌ترسى بۆ ژيانمان، يان ده‌توانين بيژين په‌یژه له هه‌ندىک شويندا قوتارمان ده‌کات له مردن و چاوه‌روانى، به‌لام په‌یژه‌که‌ى کامه‌ران ره‌ووف به‌ ئاشکراو به‌بن تويکل پيى وتين، که‌س له‌م ولاتى چاوه‌روانى و بن ئەزمونده‌دا رزگارى نابيت مه‌گه‌ر مردن، که‌وابى په‌یژه‌که‌ى کامه‌ران ره‌ووف کۆديک بوو له‌به‌رامبه‌ر چاوه‌روانى و دابرا‌ندا. گۆدۆ هات به‌لام ئەه‌ريمه‌نىک بوو، نه‌يتوانى ژيان بگۆرپيت به‌ ديوى جوانييه‌کاندا، به‌پيچه‌وانه‌وه به‌هه‌موو قودره‌تى خۆى هاو‌پيکه‌ى ده‌دايه به‌ر قامچى، له‌به‌ر ئەوه‌ى چاوه‌روانى شتيک بوو که نه‌يده‌توانى ژيانى مرؤفه‌کان بگۆرپيت به‌ ئاينده‌يه‌کى به‌خته‌وه‌رو دوور له‌ چاوه‌روانى.

سه‌رچاوه‌کان:

- 1- رۆمانى (گورگى روه‌تلان) نووسينى (هیرمان هيسه) وه‌رگيرانى له سویدييه‌وه (حه‌کيم کاکه وه‌يس).
 - 2- شانۆگه‌رى (کليلداران) نووسينى (ميلان کۆنديرا) وه‌رگيرانى (ئازا حه‌سيب قه‌رده‌داخى).
 - 3- لاپه‌ره په‌رشه‌کان. . چهند ده‌قيکى وه‌رگيراو و نووسراو، وه‌رگيرانى (ئازاد به‌رزنجى).
 - 4- لاپه‌ره په‌رشه‌کان. . چهند ده‌قيکى وه‌رگيراو و نووسراو، وه‌رگيرانى (ئازاد به‌رزنجى).
 - 5- رۆشنبيير کى يه؟ چاره‌نووسى چييه؟ کۆمه‌له وتار، وه‌رگيرانى (سۆران على پوور).
 - 6- رۆمانى (1984) جۆرج ئورويل. وه‌رگيرانى (حه‌کيم کاکه وه‌يس).
- *زۆر سوپاسى هه‌ردوو هونه‌رمه‌ندى شانۆکار (ئازاد جه‌لال و عه‌دنان محه‌مد) ده‌که‌م که به‌ تيبينيه‌کانيان بابه‌ته‌که‌ميان ده‌وله‌مه‌ند کرد.

(ره‌شاد عه‌بدولقادير و شايى که‌مال و ريژين ئيبراهيم) نمايش کرد، جوانيى ئەم شانۆييه له‌وه‌دابوو که دوو کارئه‌کته‌رى شانۆکه (شايى که‌مال و ريژين ئيبراهيم) يه‌که‌مين جاريان بوو جه‌سته‌يان رۆلى شانۆکارىک ببينى و له‌هه‌مان کاتيشدا توانييان گه‌وره‌ترين سه‌رکه‌وتن به‌ده‌ست بينن و بينه‌رانى کورد و سویدی سه‌رسام بکه‌ن به‌ نمايشکردنيان له‌سه‌ر شانۆ. پيويسته ليزه‌دا ئاماژه به‌جۆرى ده‌ره‌يتان بکه‌ين، که (ئوميد حسين) به‌جۆريک مامه‌له‌ى له‌گه‌ل کارئه‌کته‌ره‌کان ده‌کرد وه‌ک ئەوه‌ى ئەم مرؤفانه يه‌ک شت کۆيان ده‌کاته‌وه‌و يه‌کيان ده‌خات، ئەويش جوانکردنى شانۆ و رۆژه نامۆييه‌کانى (چيخوف) له‌ناو جه‌سته‌ى شانۆکارانى کورددا له‌ تاراوگه و نامۆبووندا، دوور له‌ توورپه‌بوون و جياخوازى. ئەوه‌ى بخوازيه‌ت شانۆ وه‌ک رۆحىکى زيندوو ته‌ماشاکات، دلنيام بۆ هه‌ميشه هۆش و ئاوه‌زى ريگى پيناده‌ن جه‌سته‌ى ئاويته‌ى هونه‌رى ناتهن‌دروست بکات. ماوه‌ته‌وه بلييم کارى ره‌خه‌نگرتن ده‌گه‌من کارىکه که ژيان و هونه‌رمان بۆ جوان ده‌کات، ئەم نووسينه‌ى منيش له‌و کارانه‌يه که ده‌خوازم و ده‌مه‌ويت هونه‌ر به هه‌موو به‌شه‌کانييه‌وه دوور بخريته‌وه له ده‌ستگه‌مه‌ى ئايدۆلۆژياو توورپه‌بوونى نه‌زانانه‌ى ده‌سه‌لاته لۆکالى و ده‌ره‌کيه‌کان، دواچار ئەوه هونه‌رمه‌ندى خاوه‌ن مۆراله ده‌کارى له‌هه‌ر عه‌ردى بۆى بکرى داهيتان دروست بکات و شانۆ له‌ ويژدانى هه‌مووماندا خۆشه‌ويست و هه‌نگاوه‌کانمان دوور له‌ريگه خواره‌کانى نائوميدى ببينته‌وه، پيتم وايه هه‌ردوو شانۆکار (کامه‌ران ره‌ووف و سۆران ئيسماعيل) له شانۆيى (له‌چاوه‌روانى) دا هه‌موومانيان برده‌وه سه‌ر سينتيراله گرنگه‌کانى دونياى شانۆ له‌کات و ساتى ئيستاماندا، ئيستا بۆ شانۆکاران بوونيکى گرنگه له‌به‌رده‌م تاقىکردنه‌وه‌کانى ميتۆده تازه‌کانى دونياى شانۆ، به‌لام چيده‌که‌يت کاتى کائينه‌کانى ده‌ره‌وه‌ى ئەم ميتۆدانه، شانۆ و ئەزمونه‌کانى دونياى ئيستا به‌حه‌رام و بغه‌ ده‌زانن. هونه‌رمه‌ند کامه‌ران ره‌ووف له شانۆيى (چاوه‌روانى) دا به‌سه‌ليقه‌وه کۆديکى ترى